

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ שופטים ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

טו | ברכת העשירות מורכבת ללא
גבול לנותן צדקה ממנוני
מילתא הדת"א

יב | המלאך שהחליף את המלך
ניצוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספור ויהלום

יא | דברי התעוררות
לניצול חודש אלול בראוי
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

תורת שמעון השלם | רדיפה אחר הצדיקים מועילה לאריכות ימים . . . . . ה
לב שמח החדש | הכנעה לצדיקים סגולה לאריכות ימים . . . . . ה
דברי ישראל | הנטיעה אל הצדיקים בדורותינו היא תקון על מה שצערנו הנביאים
 בבית שני . . . . . ה
שפתי צדיק | רדיפה אחר הצדיקים תקון על אי שמיעה בקול הנביאים . . . ה
אמרי חיים | לעתיד יתהנה תורה חדשה מנטיעת כל אחד לרבו . . . . . ה
תורת אבות | קדש עצמך במה שנוראה לך מתר . . . . . ה
עבודת יששכר | כלל גדול בחסידות: מה שאסור – אסור וגם מה שמותר אין
 למחר לעשותו . . . . . ה
בית יעקב | על האדם ליהנה לא לראות התרים לעצמו . . . . . ו
בית ישראל | על האדם לבדק עצמו היטב . . . . . ו
אילנא דחיי | אין שמחה אלא בבשר – אין שמחה לפני השי"ת ממלאכים
 ושופים אלא מבשר ודם . . . . . ו
דברי שלום | מלחמת הוצר מתוך שמחה . . . . . ו
אף פרי תבואה | הקב"ה שורה רק במקום התמימות . . . . . ו
מצא חיים | מנוי דינים המוסכמים על כל בני העיר . . . . . ו
ארוחת תמיד | שני הדרכים לדון שלא נטה משפט . . . . . ו
ציון במשפט תפודה | ראוי לתן צדקה להרבה עניים מלאשר לתן לפני אחד
 נתינה הרבה . . . . . ו
דברי מרדכי | הנותן צדקה יכול ללקת לרופא . . . . . ו
ויאמר שאול | הכנעת הוצר הרע על ידי השגת נפש רוח ונשמה . . . . . ז
משכיל לדוד | שמירת המוד התורה מן החסאים . . . . . ז
עוד יוסף חי | תקוני תשובה לעני ולעשיר . . . . . ז
ישועות יעקב | נצחון ישראל במלחמה בשביל טובתם ולא מפאת רשעת
 העמים . . . . . ז
קול אליהו | חמשת הדברים שנתנו לפנהים . . . . . ח
קהלת יצחק | שמירת ישראל תלויה בכונת ברכת פהנים' . . . . . ח
מקרא מפורש | פיוס דם הנרצח . . . . . ח
יהודה יעלה | שפוש המעשים בחדש אלול . . . . . ח
ידי הלוי | הכנת האדם ליום המשפט . . . . . ח
שלום דוד | מצות הדינים להשיב את העם בתשובה בימי אלול . . . . . ח
קרן לדוד | חדש אלול השער והדלת של כל השנה . . . . . ח
קרן לדוד | כשיש דין למטה אין דין למעלה . . . . . ט
בית יעקב | ענש הנמנע מלשוב בתשובה בימי אלול . . . . . ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה . . . . . יב
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד . . . . . יד

אוצר פניני החסידות
עטרת ישראל | דברי תהנה שיאמר האדם ויתחנן לפני בוראו בימים אלו . א
ברית אברהם | משל נפלא אודות ההתעוררות לתשובה קדם ראש השנה ואם לא
 עקשו אימתי . . . . . א
לקוטי שיחות | על האדם להיות שוטר ומושל על שערי הגוף . . . . . א
מאור ושמש | על האדם להוסיף בכל יום בעבודתו ולא להשאיר במצב אחד ב
באורו של חמה | אור מקיף ואור פנימי | על האדם להיות 'יהודי בוער' מבפנים
 ומבחוץ . . . . . ב
אור התורה | כאשר האדם מקניס עצמו כליל תחת רשות הבורא אין אף ברנה
 יכולה להזיקו . . . . . ב
דברי שלום | על ידי יחוד ה' מקניעים תאוות והרהורים . . . . . ג
מחשוף הלבן | הנפש רוח ונשמה מזמנים אל האדם כשייטיב מעשיו . . . . ג
שפת אמת לקוטים | בחדש אלול אין מן הישר לישן בשינת ותדמת העולם
 הזה . . . . . ד
אוהב ישראל | בחדש אלול על האדם לפקח על מעשי כל השנה ולתקנם בחרטה
 ותשובה וקבלה להבא . . . . . ד
אמרי פנחס | בדורות הקודמים פסקו ממשא ומתן בחדש אלול . . . . . ד
סדר הזמנים | בכל יום מחדש אלול נכלל מקצת מר"ה . . . . . ד
עבודת הגרשני | רמזים נפלאים בר"ת 'אלול' . . . . . ד
חדושי הר"ם | פרשת שופטים מסייעת לאדם ב'יראת ה' . . . . . ד
שם משמואל | על כל בעל נפש ללמד בחדש אלול מסכתות ר"ה יומא סכה ד
 תולדות רבנו יחזקאל | לימוד מסכתות כ'רות ת'מונה ראש השנה י'ומא
 ס'כה . . . . . ד
פרי הארץ | המאמין לא יחוש לשום דבר . . . . . ד
מגן דוד | גם הבעלי בתים יכולים לדבק בהגו"ה ב"ה . . . . . ד
קדשת לוי | על ידי שמלמד זכות מלמדים עליו זכות בשמים ויוצא זכאי
 בדיו . . . . . ד
נעם אלימלך | כל עשייה בקדשה פותחת שער . . . . . ה
דברי אמת | אף שבדורותינו אי אפשר לפעל נסים ונפלאות כמו בדורות הראשונים,
 אף בנגל להגיע לשפלות, וככח השפלות מתקבלים התפלות . . . . . ה
אהבת שלום | שהנה אצל הצדיק בשפת . . . . . ה
חמדת דוד | יש לעשות את החסידות והנטיעה לצדיקים מתוך עבודה פנימית
 ולא פחק . . . . . ה
מאמר מרדכי | הצדיק לא יהיה בעיני האדם כע"ז . . . . . ה
מאור ושמש | כל הנקחות הצדיק האמתי לשם שמים ומחשבתו נכרת מתוך
 מעשיו . . . . . ה

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת שפטים

בתפלה ובתחנונים

עטרת ישראל

רבי ישראל מבאהאפאלי זיע"א

דברי תחנון שיאמר האדם ויתחנו לפני בוראו בימים אלו

רבנו של עולם, אתה יודע האמת שאין בנו כח לשוב אליך בלב שלם פראוי, כי השאור שבעסה מעכב והיצר הרע בוער בקרבנו תמיד, והוא בעל תחבולות להדיחנו ממקום הקדשה, ואין בנו כח לעמד נגדו, וכל כחות האדם חלושים נגדו, וכל מה שאנחנו מתחזקים לעשות רצון אבינו שבשמים הוא מתגבר עלינו כפלים, עד שמביא אותנו אל כל התאות והכלי עולם השפל הזה להרחיקנו מעבודתך, לכן חוסה על עמלך ועשה למענך והושיענו.

דברי התעוררות לנצול חדש אלו כראוי

ומי האיש החפץ חיים ישים אל לבו איך שהוא מתפס בפרשת היצר הרע ופונה אל פספו וזהבו להרבות לו הון ועשר בביתו, ומטריד בזה מחו ולבו יומם ולילה, ואינו מפנה מכל צד להסתפל על עצמו איך שהוא מתעה בדרך ומקשר בכל השטותים, וכמשא כבוד יכבד עליו לעשות אפלו שעה אחת עבודתו תברך ללמד או להתפלל בכונה או לומר תהלים - אפלו בחדש הזה שהוא מוכן לתשובה.

לכן יבכה במר נפשו ויבקש רחמים להוציאו ממאסר היצר הרע ולהשיבו בתשובה שלמה, והשם תברך שומע תפלת כל פה ויקבל תפלתו ברחון וישלח עזרו מקדש לטהרו מכל סיג ופגם. אך יראה האדם בעצמו להיות משופטי נפשו ולעשות גדרים וסיגים לשמר את עצמו מהמעשים המכערים ומן הדומה להם.

וכל אדם חייב לומר בשבילי נכרא העולם, ואיך יתכן לבא לפני מלך עולמים ברוך הוא לבקש מחילה וסליחה וכפרה אם עוד טמאתו בו, והוא כבהמה ממש ודרך אחר כל תאות הבהמיות, אפלו בעת הלמוד והתפלה לבו בל עמו ופונה דעתו

שפטים ושטרים תתן לה בכל שערך (טז)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

לכל השטותים שבעולם, והרי הוא משתף שם שמים ודבר אחר וכאלו ממליך עליו אלקים אחרים, ואם בלבבו יבין כל זאת ושב ורפא לו:

ברית אברהם

רבי יוסף משה מזאלוזיץ זיע"א

משל נפלא אודות ההתעוררות לתשובה קדם ראש השנה ואם לא עכשו אימתי

אנו מזכרים ועומדים שכל אחד ואחד יראה להכין את עצמו, לקבץ חילו לפני ראש השנה וכו', ואם לא עכשו אימתי. ועל כן יאמרו המושלים: משל לשועל שמצא שער העיר פתוח לפניו, ונכנס לתוכה, וחסף טרף ואכל, וקל מהרה רצה לחזור ולהמלט, ומצא שער העיר סגור לפניו ומתגרא מן הרודפים אחריו. מה עשה, השליך את עצמו כמת מטל לפני שער העיר.

כא אדם אחד ועמד עליו ואמר: זנב השועל טוב לכבד בו הבית, לפי שכל המזיקים והרוחות רעות מסתלקים מאותו בית, וחותך לו זנבו והוא סובל. ובא אדם אחר ואמר: שן השועל טוב לתלות בצואר התינוק, ונותן לו שנו והוא סובל. ובא אדם אחר ורצה לפשט עורו ממנו, והוא קם ורץ למלט נפשו, כי ראה פי כלתה אליו הרעה.

כן הדבר הזה, הגם שמקשה אדם נפשו ולבו כל ימות השנה, אבל בבא יום הדין שנודון על נפשו ראוי לעורר את עצמו בהתעוררות גדולה, כי אפס עצור ועזוב. דאם לא יתעורר את עצמו, משחית נפשו הוא יעשנה.

מעלת התפלה בימים אלו ובפרט מתוך דמעות

ועתה קומו ונצטק אל ה' אלמינו, ותנו לאלקים כבוד, למה יגרע שם אבינו, כי בין כך ובין כך קראנו בנים (קידושין לו). ואין לנו מנוס אחר, כי דוע שישאל מננים

בשם תולעת יעקב, שאין פהם אלא בפה, הינו להתפלל לפני הקדוש ברוך הוא. ובפרט בימים האדירים הללו בתפלות ההם שתלויים ועומדים בהם התפלות של כל השנה, בפרט פשהם מערכים בדמעה:

הדמעות מועילות כאשר התפלה ובקשת התחנונים היא למען שמו יתברך

והנה בודאי ישראל קדשים מורידין דמעה, ובקמת מדוע לא נושענו עד עתה. גם בתורה מצינו 'ותענו ותאמרו אלי חטאנו לה' כו', ותשבו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקלכם ולא האזין כו' [אלקים] (דברים א מא-מה). קשה גם כן הלא הקדוש ברוך הוא רוצה בתשובה וכאן כתיב ותשבו. גם קשה הפסל.

אך ידוע מה שאמרו חז"ל (ברכות לב): שיערי דמעה לא ננעלו, ואם פן למה צריך לשער כלל פניו שתמיד אינו ננעל. אלא על ברוך צריך לומר דלאו כל הדמעות שוין, וכמו שכתבנו על פסוק 'בכה תבכה בלילה' (איכה א ב) עין שם.

והטעם הוא בתקוני זהר הקדוש (תיקון ו כב). שהבאתי לעיל בפרשת בקותי בפסוק והתנדו (ויקרא כו ט), עין שם שכתב דלא אית מאן דקרא ליה בתיובכתא למהדר לגביה ואדמיין לכלבים כו'.

ראה כמה חיל ורעדה יאחזון מזה המאמר הנורא ואיום שאמר על אגון דצוחין בצלותין ביומא דכפוריא הב לנא סליחה וכפרה שהם ככלבין. דקשה איך ומה לעשות כשירצה לעשות תשובה, לזה אמר אחר כך דלא אית מאן דקרא ליה בתיובכתא למהדר לגביה כו'.

וזה שרמזו כי 'אלולי ראשי תבות אני ל'דודי ו'דודי לי, פרוש אם אני עושה הכל לדודי, אז ודודי לי. וזהו שאיתא באבות (פ"א מ"ד) אם אין אני ל"י, פרוש אם אין אני עושה דבר בשבילי, אז מ"י לי, פרוש נו"ן שערי בינה. וכשאני עושה לעצמי, מה אני:

פרשת שפטים

על האדם להיות שוטר ומושל על שערי הגוף

ידועים דברי הש"ך על התורה (ריש פרשתנו), ש'שפטים ושטרים תתן לה בכל שערך' קאי נמי על 'שערי הגוף',

העינים והאזנים וכו', 'ללמד לאדם שיהיה לו שוטר ומושל על כל אחד ואחד מאלו האיברים כו'.

החלוק בין 'שופטים' ל'שוטרים'

בגמטריא הראשי תבות של א'ת ש'בתתי (שמות לא א"ש), שהוא א"ש, הינו: א פייערדיגער שבת [=שבת מלא אש וחקימות].

ואומר הכתוב: 'לא תסור מן הדבר', זאלסט דייך נישט אפ טרענען פונעם שבת [=אל תפרש (תפיר) עצמך מן השבת], אלא תהיה מקשר אליה, וממנה תוכל לקנות אור פנימי ואור מקיף הרמוז ב'אשר יגידו לך'. 'אשר' הן האותיות של 'אור פנימי', יגידו לך הראשי תבות הן האותיות של 'אור מקיף'.

וממשיך הכתוב: 'זמין ושמאל', שלא יסור עצמו אף פעם לזמין או לשמאל, רק יהיה בו אור פנימי ואור מקיף.

יעזר השם יתברך שנהיה יהודי באמת, נישט מ'זאל זיך אן רעדן אז מ'איז א יוד. מ'זאל זיך נישט לאזין נארין איך בין א יוד' [=לא שידמה בעצמו וידמה את עצמו שהנו יהודי (יש עוד הרבה לעמל לבא למדרגת 'יהודי')].

יש לקום בבקר ולקד משמחה ברוך שלא עשני גוי'

רבי אהרן [הגדול] קארלינער אמר: 'מי שקם בבקר ולא רוקד משמחה ברוך שלא עשני גוי' שאני יהודי, א תהלים יוד, ויכול להתפלל וללמד, סימן הוא שלא אמר הברכה 'שלא עשני גוי'. 'ער זאגט דאס, נאר ער הערט דאס נישט' [=אכן הוא 'אומר' את הברכה, אבל אינו 'שומע' וקולט את משמעותה], שאם היה שומע היה תמיד שמח שהוא יהודי, ולא נברא 'אינון' רק 'ישראל' שיש בו 'אור מקיף' הוא תבת 'לי', ובאמצע אותיות 'ראש' שהוא 'אור פנימי' (ס"ג שופטים תשכ"ז):

תמים תהיה עם ה' אלהיך (יה יג)

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

כאשר האדם מכניס עצמו כליל תחת רשות הבורא אין אף בריה יכולה להזימו

תמים תהיה עם ה' אלהיך. כי כאשר האדם עם ה' תחת שרשו בכל אבר ואבר מאבריו ואין רשות אחרים עליו בשום דבר, אז הוא 'תמים', רצה לומר שאין שום בריה יכולה חס ושלום להרע לו בשום דבר בעולם, והוא תמים מכל צד.

כאשר באמת שמעתי מפי צדיק וקדוש עליון שצוה לאחד ממקורביו,

תוספות, זה לאות כי עודנו במדרגה פחותה, ולא השיג נעימות אור השם יתברך ועבודתו.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו לא תמים לך מצבה, באורו שלא תשאיר במצב אחד, אשר שנה ה' אלהיך, כי עבודה כזו בלתי רצויה לפניו יתברך (ד"ה א"י צדק):

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך זמין ושמאל (יה יא)

באורו של חמה

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

אור מקיף ואור פנימי | על האדם להיות 'יהודי בוער' מבפנים ומבחוץ

איתא בספרי חכמי אמת כי בתבת 'ישראל' יש 'אור מקיף' ו'אור פנימי', אותיות החיצוניים שהן 'לי' הם ה'אור מקיף', ואותיות הפנימיים שהן 'ראש' הם ה'אור פנימי'.

כי לבר ישראל נדרש שיהיו שניהם יחד, הן 'אור מקיף' שמבחוץ והא יהודי שלא יתבייש מיט די יודישע צורה ובלבושו היהודית, וגם מבפנים יהיה בוער בו ה'אור מקיף' כדבעי למיהו. ולא שמבחוץ היא נראה כדבעי אולם מבפנים פארפולט [=רקוב] עם דעות מסלפות חס ושלום, רק יהיה יהודי מבפנים ובחוץ. או להפוך חס ושלום.

סוד ארוסין ונשואין

וזהו סוד ארוסין ונשואין, שבארוסין שקהתן נותן הטבעת להפלה ומקיף את האצבע הרי זה בחינת 'אור מקיף', ובנשואין הוא 'אור פנימי', וכמו שמדבר מזה ה'בני יששכר' כמה פעמים באריכות (חדשי תמוז ואב, מאמר ד' אות ב' בהגה"ה).

באור 'החלפתי שמלותי לכבוד יום השבת'

ובשבת קדש גם מציינו שני עננים אלו, מקימים 'החלפתי שמלותי לכבוד יום השבת' (זמירות לליל שבת בחרוזי רבן כל העולמים), שנהו ה'אור מקיף'. וה'אור פנימי' הוא, שנדרש שבלב האדם ברמ"ח אבריו ושק"ה גידיו זאל ברענען דער פייער פון שבת' [=יבער האש של שבת], שיהיה 'מנוחת אמת ואמונה' (תפלת מנחה ליום שבת), אמת'דיגע אמונה [=אמונה אמיתית (מתוך 'פנימיות' האדם)].

באור הפסוק על פי הנ"ל

וכזה יש לפרש הפסוק שלפנינו: 'לא תסור מן הדבר', מ"ן הדבר

והנה בפשטות, החלוק בין 'שופטים' ל'שופטים' בענין זה הוא, שמנוי 'שופטים' (דינים) מתקיים על ידי למוד הלכות התורה, לדעת את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה; ומנוי 'שופטים' מתקיים על ידי קיום הלכות התורה במעשה בפעל.

עניני המעשה גם נכללים ב'שופטים'

אבל יש לפרש, שגם עניני המעשה נכללים במנוי 'שופטים' גופא (כמו 'שופטים' בפשטות שפסקים גם להוציא לפעל משפטים). והטעם יש לבאר, כי 'תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים' (ברכות יז. וראה רש"י שם), ואם אין התלמוד מביא לידי מעשה, חסר – לא רק במעשה, אלא – גם בהתלמוד עצמו, כמו שנתבאר במקום אחר.

ענין השופטים - הרגות היצר הטוב על היצר הרע

ולפרוש זה צריך לומר, שענין השופטים הוא כאשר יצרו של אדם מתגבר עליו ויש צורך לבטש אותו שלא יבלבל מתורה ועבודה, שאז צריך ל'שופט' – להרגיז יצרו הטוב על יצרו הרע, ולהכותו (בהפאת דברים) 'לומר לו אתה רע ורשע ומשקץ ומתעב ומנוגל כו' (תניא פרק טז), שעל ידי זה מתבטלת שליטת היצר כו'.

לעתיד לא יצטרכו ל'שופטים' - הטעם על פי הנ"ל

ועל פי זה מוכן לשון היעוד (ישעיה א כז) 'ואשיבה שפטיך כבראשנה גו' – ולא נזכר 'שופטים' – כי אז תבטל הרע ולא יהיה צורך ב'שופטים', כי אם רק 'שופטים' – למוד התורה וקיום המצוות, 'ילכו מחיל אל חיל' בקדושה גופא (חלק לר עמ' 105-104):

ולא תמים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך (טז כב)

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

על האדם להוסיף בכל יום בעבודתו ולא להשאיר במצב אחד

רומז לנו הכתוב עוד ענין אחר להרגיש על ידו קצור יד העבודה, כי הנה הגבר אשר הקם עול ונכון לבו בעבודת בוראו, ראוי שיעלה במעלות גבוה מעל גבוה, ולהוסיף יום יום שכל ואמין כח בעבודת השם יתברך.

אכן האיש אשר ישאר נצב במצב אחד, ותפלתו היום כתמול שלשום בלי

כאשר יתראי לו חס ושלום איזה צער בשום דבר בעולם, יהיה ממה שיהיה, בממון או בענינים אחרים רחמנא לצלן, צוה לו שיאמר בלשון לע"ז בזה הלשון:

רבוננו של עולם דוא האסט מיך באשאפין, דוא גישט מיר חיות, איך האלט מיך נאר אין דיר אליין און ווייטער האט צו מיר קיינער נייט, [רבוננו של עולם אתה בראתני, אתה מחיה אותי, אני סמוך רק עליך לבדך, ואין לזולתך דבר אלי], עד כאן לשונו.

ואמר שבודאי יועיל לו מכל צער ונגזק והוא ברוך. והוא ממש דברינו, כינן שהוא מדבק עצמו בפי החיים אז הוא תמים מכל צד ואין שטן ואין פגע רע (פרשת בא):

ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירד לכבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם (כ ג)

דברי שלום

רבי שלום מבראהין זיע"א

על ידי יחוד ה' מכניעים תאוות והרהורים

ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה. כלומר ביחוד השם תוכל לגשת על המלחמה מלחמת היצר, כשהיצר הרע מפיל עליך תאוות והרהורים קשים, תקשר מחשבתך ביחוד השם שמלא כל הארץ כבודו, ואתה מחיה את כלם (נחמיה ט ו), ובזה מכניעו.

דו שיח בין הרה"ק מרוזין והרה"ק רבי אהרן מטשורנוביל זיע"א בבאור 'שויתי ה' לנגדי תמיד'

וכמו ששמעתי שפעם אחת נתארחו יחד הרב הקדוש מופת הדור מורנו הרב רבי ישראל מרוזין ז"ל עם חמי זקני הרב הקדוש והטהור מורנו הרב אהרן ז"ל מטשורנוביל, ואמר מורנו הרב רבי ישראל זצ"ל בשם מרן הבעל שם טוב על פסוק 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טו ח):

'שויתי' - לשון השתוות, בין ה' - בין שמתנהג עמי במדת הרחמים, ובין לנגדי - ובין שמתנהג עמי במדת הדין חס ושלום שהוא נגד רצוני, הכל שוה אצלי, תמיד אני מקבל באהבה ובשמחה. וזהו ה'וד והדר' (תהלים כא ו), פרוש בין הו"ד [שהאותיות] בישר שהוא טוב, והדר' - פרוש בין הדר של הו"ד,

הו"ד למפרע שהוא דו"ה, 'תשובה עליו'. **והשיב** לו מורנו הרב רבי אהרן זצ"ל: מחתני, אני אומר, 'שויתי ה' לנגדי תמיד' פרושו כשהנגד - היצר הרע שהוא נגד האמתי, בא אצלי, אני משים שם הו"ה במחשבותי, אשר הוא מהנה ומחיה כל עלמין וממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולית אתר פנוי מגיה, וממלא בטל ה'נגדי תמיד', אני מתנהג כן. וזהו 'שויתי ה' לנגדי תמיד', והבן. ודברי פי חכם חן ושפתים י שק, והוא ממש כדברי:

ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילד וישב לביתו פו ימות במלחמה ואיש אחר יחננו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילד וישב לביתו פו ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילד וישב לביתו פו ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה (כ ה-ו)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הנפש רוח ונשמה מזמנים אל האדם כשיטיב מעשיו

אפשר לרמוז, דהנה כל אדם מישראל יש לו נפש רוח נשמה, נפש מעולם העשיה ורוח מיצירה ונשמה מבריאה. והנה אף על גב דכל אחד יש לו נפש רוח נשמה, מכל מקום אינו משיג אותם כי אם על ידי מעשיו הטובים שיסגל, שיהיה זהיר לקיים תרי"ג מצוות בסוד מרע ועשה טוב, זהו העקר שיחולו עליו נפש רוח נשמה שלו המוכנים לו מיום יצירתו, ובלא קיום המצוות אינו משיג הנפש רוח נשמה שלו.

ואפשר דעל זה אמר בתוכחה (דברים כה טו) 'יהיו חייך תלאים לך מנגד', 'חייך' הם נפש רוח נשמה שהם החיים האמתיים של בני ישראל, וכל אחד נודמו לו משעת יצירתו, אם יטיב את מעשיו יזכה להם ויבואו לו, ואם לאו לא ישיג אותם לעולם. וזהו שאמר 'יהיו חייך תלאים לך מנגד', דהינו כיון שלא הכשרת מעשיך, גם 'חייך' הראוי לך נשארו 'תלאים' ולא תזכה להם:

חנוך בית חדש רומז לקנין הנפש

וזהו שרמזה התורה בכאן, ודברו השטרים, הם המלאכים המכריזים בכל יום, ואומרים מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, בית חדש היא הנפש שהיא מעולם העשיה, נפש גימטריא זהו בית.

ופרוש אשר בנה, דהינו כבר בנויה נפשו משעת יצירתו, והיו כאלו הוא בנאה דיצירתו גרמה בנינה, אבל עדין לא זכה לדור בתוכו, דאינו זוכה לדור בתוכו כי אם על ידי מעשיו הטובים. וצריך האדם שיתעורר ויבין ויפיר, וכי יש שטות שמאבד טובתו בדודו יותר מזה, שהרי ביתו בנוי ומשכלל ונכון ומזמן לו, והוא עוזבו ואינו רוצה לדור בו, אין לך שוטה וחסיל ובער יותר מזה.

וזהו נמי שאומרים המלאכים המכריזים בהכרזתם, שפונתם כף היא, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, דהינו מי האיש השוטה שעושה דבר כזה, שיש לו בית בנוי ומשכלל ואינו רוצה לדור בו, וכן נמי מלת האיש עם ארבע אותיות גימטריא 'שוטה', דהינו שהאיש העושה הדבר הזה שוטה הוא.

לכן בעודנו חי צריך שיתעורר ויתקן מעשיו, כדי שיזכה וישיג לקחת לו הנפש שיש לו מעולם העשיה טרם שימות, שאם נצחו היצר הרע ומת בלי תשובה בהכרח איש אחר יקח הנפש ההיא והוא נשאר ריקם ממנה, לכן ילד וישב לביתו, דהינו ילד מדרך הרע שיצר הרע מתעהו ללכת בה, וישב לדרך טובה וישרה שהיא גורמת לו להשיג נפשו.

וזהו וישב לביתו, דהינו נפשו המיוכנת לו, פו ימות במלחמה, דהינו שמא ינצחנו יצר הרע במלחמה וימות בלי תשובה, ואז איש אחר יחננו, יזכה באותה נפש והוא נאבדה ממנו, לכן בעודנו חי יתעורר וישב לביתו:

חלול הכרם שנטע רומז לקנין הרוח

וכנגד מי שזכה בנפש ועדין לא זכה ברוח שהוא מעולם היצירה, מכריזים המלאכים ואומרים מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, כרם רומז לרוח שהוא מיצירה, דמלת 'הכרם' במלוי ה"י כ"ף רי"ש מ"ם עם האותיות והכולל גימטריא 'רוח מעולם יצירה', ומכריזים המלאכים ואומרים כאשר הכריזו על הנפש כמו שפכתנו.

מי האיש השוטה שמכיר ויודע שיש לו כרם נטוע, שהוא הרוח שמעולם היצירה כאמור, ולא חללו, דהינו אינו משתדל לפדותו לקחתו להתענג, ילד וישב, דהינו ילד ויעבר מדרך שמתעהו בה יצר הרע וישב לביתו, דהינו ישוב ויתקן עד שיזכה להחזיק בביתו שהוא הרוח, דכל הנפש רוח נשמה נקראים 'בית', שאם

ר"ה יומא וספּה, ועל כן כל בעל נפש מחיב לגזל מעותותיו הספורות ולקבוע למווד מסכתות הללו בימי אלול שהוא הכנה לירחא שביעאה, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (שנת תרע"ה ד"ה לא תלמד):

תולדות רבנו יחזקאל

רבי יחזקאל פאנעט זיע"א

לימוד מסכתות כ'רות ת'מונה ראש השנה יומא ס'פּה

היה אצלו לחק ולא יעבר עוד מימי בחוריו ללמד בימים הקדושים, הינו בחדש אלול ותשרי, המסכתות "פתרי"ס", שהוא ראשי תיבות כ'ריתות ת'מונה ראש השנה יומא ס'פּה:

אמונה

פרי הארץ

רבי אברהם מטאליסק זיע"א

המאמין לא יחוש לשום דבר

המאמין לא יחוש לשום דבר, שאין אחר האמונה כלום, כיון שהוא מאמין בו יתברך כי הוא הבורא ומאתו תורה (מכתב לו):

בעלי בתים

מגן דוד

רבי דוד מטאלנא זיע"א

גם הבעלי בתים יכולים לדבק בהגו"ה ב"ה

ואותם הבעלי בתים שאינם יכולים ללמד, ועוסקים במשא ומתן, גם כן הם מזוהרים לקדש הד' חושים כנ"ל ולהזהר שלא לדבר דברים בטלים ושקרים וליצנות ולה"ר, רק יראה לעסוק באמונה ולתן צדקה, ועי"ז הם ג"כ יכולים לדבק בהגו"ה ב"ה (ע"פ"ס תמים תהיה):

זכות

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מבגדיטשוב זיע"א

על ידי שמלמד זכות מלמדים עליו זכות בשמים ויוצא זכאי בדיון

כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועי"ז יוצא בדיון וזכאי

והדר גאונו ומאהבת ה' ית' בכל לב ונפש, ולמטר נפשו רוחו ונשמתו לה' ית' באמת, ולקבל ע"ע באמת אשר מאז והלאה יהיה דבוק אד ב'ראת ה' ית' כל היום (פרשת ראה ד"ה עשר):

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

דורות הקודמים פסקו ממשא ומתן בחדש אלול

בחדש אלול צריך האדם להכין את עצמו על ר"ה, כמו שהיו עושים הצדיקים הקודמים שהיו בנעוריהם פעלי משא ומתן בכל השנה, ובחדש אלול פסקו כלם מן המשא ומתן ונאספו יחד:

סדר הזמנים

רבי ישכר דב מנואלברג זיע"א

בכל יום מחדש אלול נכלל מקצת מר"ה

בחדש אלול יש בכל יום ויום מקצת ר"ה, וכאשר האדם מרגיש בכל יום המקצת ר"ה שיש בו, על ידי זה הוא מאסף ומקבץ את הר"ה, ואז כשבא הר"ה כבר יש לו כל הר"ה כלו:

עבודת הגרשני

רבי גרשון אשכנזי זיע"א

רמזים נפלאים בר"ת 'אלול'

א'רון ל'חות ו'שברי ל'חות וכו', א'הוב ל'מעלה ו'חמד ל'מטה וכו', א'וי ל'י ראוי ל'נפשי וכו', א'נו ל'יה ו'עינינו ל'יה:

חדושי הר"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

פרשת שופטים מסייעת לאדם ב'ראת ה'

יש לשבח השבתות והסדרות קדם ר"ה, שהסדרות בעצמם פועלים לאדם ועוזרים אותו כל סדרה וסדרה לעמל שלה וכו', ופרשת שופטים פועל להריח ב'ראת ה':

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

על כל בעל נפש ללמד בחדש אלול מסכתות ר"ה יומא ספּה

כל המצות ועניני ירחא שביעאה הכל נכלל בלמוד של מסכתות הללו -

יתעצל חישנין פו ימות במלחמה, היא מלחמת יצר הרע שנגלחם עמו ועושה לו עכוב שלא יזכה לרוח, ואיש אחר יחללנו, דהינו איש אחר יפדה הרוח ההוא ויזכה בו ונאבד מב'עליו:

לקחת אשה ארוסה רומז לקינו הנשמה

וכנגד מי שזכה בנפש ורוח ולא זכה עדין בנשמה, מכריזין המלאכים ואומרים ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, אשה הינו הנשמה שהיא מעולם הבריאה, ועולם הבריאה עצמותו אל שדי, והוא גם כן ה"א ראשונה, וזה נרמז במלת אשה שהיא ראשי תבות אל שדי ה', שהיא ה' ראשונה שבשם. עוד, ה'נשמה' עם הכולל גימטריא 'אשה יפה'.

ומכריזים המלאכים ואומרים כ'אשר הכריזו בנפש ורוח כמו שכתבנו, מי האיש השוטה שידע ומכיר שיש לו נשמה נכונה ומזמנת משעת יצירתו, ואינו משתדל להביאה אליו כדי לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו, וזה שאמר אשר ארש אשה ולא לקחה, היא הנשמה כאמור, ילד מעצת יצר הרע שמתעוהו ועושה לו עכוב שלא לקחתה לו לאשה, וישב לביתו ויעשה תקון כדי שיזכה בביתו זו אשתו היא הנשמה, ואם יתעצל חוששין פו ימות במלחמה זו מלחמת יצר הרע, ואיש אחר יקחנה ויזכה בה ונאבד מב'עליה:

לשונות של אור

אלול

שפת אמת לקוטים

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

בחדש אלול אין מן הישר לישן בשנית ותרדמת העולם הזה

אהובי ידיד נפשי, ר"ח אלול אין מן הישר לישן בשנית ותרדמות העוה"ז

(מכתב):

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

בחדש אלול על האדם לפקח על מעשי כל השנה ולתקנם בתרטה ותשובה וקבלה להבא

בחדש אלול הוא העת והזמן אשר ישגיח האדם על דרכיו ויפקח על מעשיו אשר פעל ועשה כל השנה כלה, ולתקן אותם בתרטה בלב ובדודי פה, ובתשובה שלמה באמת ובתמים מ'ראת ה' ומפחדו

במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מודר מודרין לו (ר"ה שופטים):

מצוה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
כל עשיה בקדשה פותחת שער כל מה שאדם עושה בעולם הזה, תורה או תפלה או איזה קדשה, הוא פותח שער של המצוה היא, וזהו 'בכל שעריך' (ר"ה שופטים):

נסים

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מליז'ניץ זיע"א
אף שבדורותינו אי אפשר לפעל נסים ונפלאות כמו בדורות הראשונים, אף בנקל להגיע לשפלות, ובכח השפלות מתקבלים התפלות יש שכמעט מתאישים להיות עתה נסים ונפלאות ולהתרבות כבוד שמים כמו בשעת הקדמונים, כיון שאין לנו עתה המה והכח כמותם ואין במה לעבד ולפעל. אך אפשר ג"כ לאידך גיסא, כי מי שדעתו שפלה עליו אין תפלתו נמאסת, וגדולים נמוכי רוח כו', ומה גם יש לנו כח וזכות מקדמונים שפתחו השערים ואנו נוספים עליהם (ר"ה ושרת):

צדיק

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א
שהיה אצל הצדיק בשבת כשתרצה לחרב עצמד אל צדיק אחר, איני תבוא אצלו על שבת דיקא (ר"ה כי תקרב):

חמדת דוד

רבי דוד צבי מנייטטאדט זיע"א
יש לעשות את החסידות והנטיעה לצדיקים מתוך עבודה פנימית ולא כחק כל עניני החסידות – הוא רק לבוא לעשיה וללמוד, לעקר העבודת שהוא מקרב אל העבודה, אבל לא לעשות את החסידות והנטיעה לצדיק כחק ולא לכונן לבוא מזה לעשיה, שזה הוא בגדר עבודה וזה כנ"ל, שהוא זר מן העבודות (עהפ"ס ולא תקים לך מצבה):

מאמר מרדכי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א
הצדיק לא יהיה בעיני האדם כע"ז
'לא תטע לה אשרה כל עץ, שהצדיק לא יהיה לה בעיני דגמת אשרה, אילו הנעבד ח"ו:

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א
כל הנהגות הצדיק האמתי לשם שמים ומחשבתו נכרת מתוך מעשיו כשיראה צדיק שהנהגותיו ביציאתו ובביאתו הוא מתנהג על פי התורה הקדושה ואינו מקל כלום חלילה הו בדאורייתא והו בדרבננו, ובתוך לבו הוא יקוד אש ביחודים ומחשבתו נכר מתוך מעשיו, זה יבחר לו לרבי (ר"ה שום):

תורת שמעון השלם

רבי שמעון מינערוסקב זיע"א
רדיפה אחר הצדיקים מועילה לאריכות ימים
צדק צדק תרדף. פרוש אם תרדף אחר צדיקים, זה טוב לאריכות ימים, וזהו שמסים הפסוק 'למען תחיה', וכו' נהגתי לנסע לצדיקים אפלו בעת זקנותי:

לב שמח החדש

רבי חנוך דב מאלעסק זיע"א
הכנעה לצדיקים סגולה לאריכות ימים
שמעתי מפי הצדיק רבי שמעון מינערוסקב וללה"ה, שהצדיק הקדוש מו"ה רבי יעקב יצחק מליז'ניץ אמר לו בזה"ל: אם תרצה להאריר ימים תכניע עצמד בפני כל צדיק:

דברי ישראל

רבי ישראל ממודניץ זיע"א
הנטיעה אל הצדיקים בדורותינו היא תקון על מה שצערו הנביאים בבית שני
אמר וכו', בזמן בית שני היו נביאי אמת, ואנשי דורם היו משחקים ומתהלים בהם, לכן התקון הוא שיתגלו אותו הנביאים בדורות הללו, ומי שצער להנביא, תקונו שישע להנביא, ולפי הצער שצער להנביא יצער עצמו בהנטיעה שלו ובזה יתקן (עהפ"ס ובאת):

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א
רדיפה אחר הצדיקים תקון על אי שמיעה בקול הנביאים
שמעתי מפ"ק זקני ו"ל, אשר מה שבדורותינו ישראל קדושים רצים לאלפים אחרי כל רבי אף קטן, אמר שיוכל להיות מזה תקון גדול על מה שהכתוב צווח ששלח השי"ת השכם ושלוח ולא שמענו, לכך פשיט הו"א על אחד שהוא עובר השי"ת אנו רצים אחריו (אות מ):

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א
לעתידת יהנהג תורה חדשה מנסיעת כל אחד לרבו
וידוע מאמר הרה"ק רבי מענדלי מרימנוב זצ"ל שכל מארעות נסיעת החסידים כל אחד לרבו אשר שם שרש נשמתו יכתבו בספר ומזה יתנהג תורה חדשה וכו'. הנטייה להרבי, את אשר שמע וראה והרגיש ואיד יצא משם בכל, כל הפרטים מנסיעתו אל הצדיק יכתב בספר (עהפ"ס וכתב לו):

קדשה

תורת אבות

רבי משה מסוברין זיע"א
קדש עצמך במה שגוראה לך מתר קדש עצמד במתן לה, ר"ל כשאצלך נחשב הדבר למתן, ובאמת אינו מתן (טהרת המדות מט):
פעם דבר בענין קדש עצמך במתן לה ואמר: ברידעראלך, ברידעראלך, מ'דארף זייער מורא האבין, ס'איז פארן אנקר דינור... (שם אות ג):

עבודת יששכר

רבי יששכר דב מוילנר זיע"א
כלל גדול בחסידות: מה שאסור - אסור וגם מה שמתר אין למהר לעשותו
ראיתי באיזה ספר מוכא בשם צדיק אחד שהשיב לאיזה חסיד – כי שאל ממנו עצה ודרך כלל לעבודת השי"ת, והשיב לו: זה כלל גדול, מה שאינו רשאים לעשות, אינו רשאים, ומה שמתר לעשות, לא תמהר לעשותו (וואס מען טאהר נישט טאהר מען נישט, און וואס מען מעג אייל דין נישט):

דברי שלום

רבי שלום מקוֹדֵינוֹיב זיע"א

מלחמת היצר מתוך שמחה

שמעתי בשם הצדיקים, כי צריך להיות המלחמה - מלחמת היצר - בשמחה, ואז יוכל לנצחו, ולא בעצלות ועצבות (ד"ה והיה כקרבכם):

תמימות

אך פרי תבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

הקב"ה שורה רק במקום התמימות

הש"ת הוא שלם בכל מיני השלמות ואינו שורה אלא ג"כ על דבר שלם, ואם האדם אינו מתרעם על מדותיו ית' אז הוא תמים ושורה עליו השכינה, וזה תמים תהיה עם ה' אלקיך (עהפ"ס תמים תהיה):

שנראה בעיניו שזה טוב יבדק עצמו מקדם וכו' וע"י ישוב הדעת ידע אם זה טוב (פרשת תצא תשי"א):

אילנא דחי

בשם רבי יצחק מנעשכיו זיע"א 'אין שמחה אלא בבשר' - אין שמחה לפני השי"ת ממלאכים ושרפים אלא מבשר ודם

וע"ד שפרש דודי הקדוש מנעשכיו זצ"ל (פעל ספר תולדות יצחק) 'אין שמחה' - ש'אין שמחה' לפני השי"ת, אף שיש לו מלאכים ושרפים שעושים רצונו ית', אעפ"כ כן אין לו נחת רוח מהם - 'אלא בבשר' ודם שעובד אותו ית', ועו שיש לו יצה"ר (ד"ה והיה כקרבכם):

שמחה

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א

על האדם ליזהר לא לראות החרים לעצמו

ושמעתי בשם אדמו"ר הרה"ק זצ"ל מלובלין שפרש אמרם ו"ל עבר אדם עברה ושנה בה נעשית לו כהתר, לשון 'ושנה' הוא מלשון משנה ולמוד, ורצונו לומר שלומד באותה עברה איזה התר ושהוא על פי דין תורה, אז נעשית לו כהתר (ד"ה לא תטה):

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

על האדם לבדק עצמו היטב

שלא יטעה האדם עצמו שזה מתר. וזה ענין קדוש עצמד במתן לה. ואף

אוצרות גאוני הדורות

צדק צדק תרדף

(טו כ)

ציון במשפט תפדה

רבי ציון הכהן יהונתן זצ"ל

ראוי לתו צדקה להרבה עניים מלאשר

לתו לעני אחד נתינה מרבה

כפל צדק צדק, נראה לעניות דעתי לפרש על פי מה שכתב הרב מדרש תלפיות ו"ל (ענף בכורים) משם ה"ן, וכן כתב הרמב"ם ו"ל (אבות פ"ג מט"ו) דמי שיש בידו מאה מנה, אינו נותן פלם בפעם אחת לעני אחד, אף על פי ששל ידי זה מעשירו, אלא נותן להרבה עניים אף על פי שאינו נוגע לכל אחד אלא מעט, משום ששל ידי זה שיחלקם לכל עני ועני ירגיל ידו לתת.

וזה שאמר צדק צדק, רצה לומר אם יש לך מעות לצדקה, תתן אותם בהרבה פעמים לכל עני ועני, וזהו הפסל צדק צדק, ונתן הפסוק טעם לזה, ואמר תרדף, ששל ידי שתחלק הצדקה להרבה עניים בפעם אחר פעם, תהיה רגיל ותרדף לעשות צדקה.

דברי מרדכי

רבי מרדכי סגון זצ"ל

הנותן צדקה יכול ללכת לרופא

נראה לבאר את הקשר בין "צדק צדק תרדף" ל"למען תחיה", בהקדים

לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (טו ט)

ארוחת תמיד

רבי שמואל יצחק מודיליאנו זצ"ל

שני דרכים לדון שלא יטה משפט

יש לדקדק, שלכאורה היה צריך לומר 'ולא תכיר פנים' (עם ר' החיבור), כמו שאמר 'ולא תקח שחד', ומדוע אמר "לא".

ונראה, שפונת הפסוק ללמד את הדין שני דרכים שבאמצעותם יוכל להוציא מלפניו משפט צדק. תחלה צוה את הדין "לא תטה משפט", ועתה מבאר את המעשים אשר לא יעשה, האחד, "לא תכיר פנים", כדי שלא יסתתמו טענות מי שנגד. והשני, "ולא תקח שחד", שלא תהא דעתך נוטה לצד מי שנתן לך את השחד.

וכנגד "ולא תקח שחד" אמר הפסוק "כי השחד יעור עיני חכמים", ובהכרח שיצא הדין מעות. וכנגד "לא תכיר פנים" אמר "ויסלף דברי צדיקים", שאם תכיר פנים לאחד מבני הדין, יתכן שבעל הדין השני הוא הצדיק, ודבריו יסתלפו אחר שיראה שאתה מכיר פנים לבעל דינו. (באריכות ימכון חכמי ספרד נתיבות)

שפטים ושטרים תתן לה בכל שערך אשר ה' אלהיך נתן לה לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק (טו יח)

מצא חיים

רבי חיים נסים זצ"ל

מנוי דנינים המסקמים על כל בני העיר

יש להבין וישפטו היה לו לומר שהוא לשון צווי, וישפטו משמע הם מעצמם. ונראה שיוכן כמה שהוא הדין, שאם התלמיד חכם מקצת אנשי העיר רוצים אותו להשימו לדין, ומקצת אינם רוצים אותו, ראוי לו להסתלק ולא ישיל מחלקת על העבור.

וידוע הוא שאותו דין שמקצת העיר נדבו להשימו לדין ומקצת לא רצו שיהיה הוא דין, למחר כשכפה אותם ורצו הם נמי, על כן למחר כשאותו דין באים לפניו לדון שנים, אחד מפת דיליה ואחד מפת אחרת, מבקש כמה אפנים לזכות לאותו של פת שלו.

וזהו שאמר שפטים תתן לה בכל שערך, כמו 'בכל באי שער עיר' (בראשית כג יח), כלומר שכל גדולי העיר מסכימים להשים אותם לדנינים, וכיון שכלם הסכימו כאחד אז ושפטו את העם משפט צדק, ולא באים לזכות לאחד מחמת אהבה ולחייב לאחר מחמת שנאה.

את דברי רבי דוד כהן בספרו 'שלוש דוד' (ח"ב מערכת צ אות א), כי מי שאינו נותן צדקה, סובר שאסור לבטל את גזרת ה' שגזר על איש זה שיהיה עני (פשאלת טורנוסרופוס הנרשע, ב"ב י), אף מזה שנאמר 'ורפא רפא' (שמות כא, יט), ומבאר בגמ' ברכות (ס), 'מפאן שנתנה רשות לרופא לרפאות' מוכח שמתר לבטל את גזרת ה', שגזר על אדם זה שיהיה חולה.

והרב המגיה שם באר לפי זה את הפסוק 'וצדקה תציל ממות' (משלי י, ב). שהנתן צדקה, מוכיח במעשיו שדוחה הוא את הסכרא שאסור לבטל את גזרת ה', ולכן יכול גם לבטל גזרת ה' שגזר עליו להיות חולה, וללכת לרופא להתרפא ולהנצל ממות. אף אם לא היה נותן צדקה, מוכיח במעשיו שסובר שאין לבטל את גזרת ה', ולכן גם לא יוכל ללכת לרופא להתרפא.

ולפי זה יובן הפסוק 'צדק צדק תרדף', אם תקים את מצות צדקה, הרי שמוכח במעשיו שאפשר לבטל את גזרת ה', וזה שאמר הכתוב 'למען תחיה', שמכח סכרא זו תוכל ללכת לרופא להרפא, ולא תמות. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד. יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבך (יז ו-י)

ויאמר שאול

רבי שאול נתמאט זצ"ל

הכנעת היצר הרע על ידי השגת נפש רוח ונשמה

אפשר רמז למה שאמרנו ו'ל, שמי שקונה נפש רוח ונשמה בשלמות, שוב אינו חוטא ומכניע יצר הרע. וזה שאמר על פי שנים עדים, שהם נפש ורוח של האדם שמתרים בו ומחזירים אותו בכל יום, גם שהם מעידים עליו פנודע. ובפרט אם קנה השלמות עד שזכה לנשמה, וזהו 'שלשה עדים' - יומת המת שהוא יצר הרע שנקרא מת, גם שעתיד למות. אבל אינו יכול להמיתו בקננת הנפש לבדה, כי היא קרוכה לחמר ויכול לשלט בה חס ושלום, וזהו לא יומת על פי עד אחד שהיא הנפש כמו שכתבתי.

'אחד' עם האותיות גימטריא נפש' במספר קטן, 'שנים' גימטריא נשמה, 'שלשה' עם התכה והכולל גימטריא רוח

הנשמה במספר גדול ובמספר קטן.

יד העדים הם תהיה בו בראשונה להמיתו כי הם העקרים, אחר כך ויד כל העם הם רמ"ח איברים, ועל ידי זה ובערת הרע מקרבך.

והיה כשבתו על פסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת (יז יח)

משפיל לדוד

רבי דוד חיים צבאה זצ"ל

שמירת למוד התורה מן החטאים

שארנו ו'ל (ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג) 'בן שנה שאול במלכו' (שמואל א' יג א), דנשיא שנתמנה על הצבור מוחלין על כל עונותיו כבן שנה בלא חטא, גם אמרו רז"ל (סוטה כא) תורה בעידנא דעסיק בה אגוני מגנא מן החטא.

ולכן אמר והיה כשבתו על פסא מלכותו, שרופא שהמלך יהיו כל ימי חייו בלא חטא כמו יום שבתו שהוא בלא חטא, התקון הוא וכתב לו וכו' וקרא בו וכו', שהרי אמרו תורה בעידנא דעסיק וכו'. מרבני שאלוניקי וזה"ה

לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר עדים (יט טז)

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

תקוני תשובה לעני ולעשיר

נראה לי בס"ד, לרמז הדודע שתקון העונות יהיה על ידי שלשה אלה שהם קול צום ממון, ואלו הם כללות דרכי התשובה פנודע. אמנם העני לא יוכל לקיים כל השלשה אלו, מפני שהוא עני ואין לו ממון, וינסיק לו להשלים תקון התשובה שלו בתרי מגו תלתא בלבד שהם קול וצום, אמנם העשיר שיוכל לקיים שלשתם אינו מספיק לו בשתים, אלא צריך להשלים כל השלשה שהם קול צום ממון.

ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב כאן, לא יקום עד אחד באיש, 'עד' רופא לומר קשוט, מלשון ויתנצלו בני ישראל את עדיכם' (שמות לג ט), וכן 'ואעדה עדי' (יחזקאל טז יא), והכונה הוא על התקון שהוא עדי וקשוט של הנפש ושל הגוף, והם

שלשה עדיים, דהינו שלשה קשטים ותקונים שהם קול צום ממון, ולעשיר צריך לו כל השלשה, ורק לעני ינסיק לו בשנים שהם קול צום, אבל עדי אחד מן השלשה זה לא ינסיק לבדו.

וזהו שאמר לא יקום עד אחד באיש, רופא לומר עדי אחד שהוא תקון אחד בלבד מן השלשה 'לא יקום' להועיל לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא האדם, אלא רק על פי שנים עדים לעני שהם קול וצום, או שלשה עדים לעשיר שהם קול צום וממון, יקום דבר יהיה קימה לאדם בתשובה הנקראת 'דבר', כמו שכתוב (הושע יד א) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.

כי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם (כ ד)

ישועות יעקב

רבי יעקב משלם אורגוטיין זצ"ל

נחזון ישראל במלחמה בשביל טובתם ולא מפאת רשעת העמים

לשון 'ההלך לפניכם' אינו מובן, כי באמת המה יראים שמא ה' לא ילך לפניכם להלחם, והיה לו להכהן לומר 'אל תיראו כי ה' הולך לפניכם, ומה הלשון אומרה 'כי ה' ההלך לפניכם'.

ונראה לי באור הדבר, דבאמת בעת שיצאו למלחמה היה על פי נביא על פי אורים ותמים, אלא שמא יחזר ה' מדעתו אשר חשב ויש'ב טעמים בדבר, או שמא בעת יציאתם למלחמה היו זכאין ואחר כך גרם החטא, או שמא בתחלה היה העמים האלו רשעים ונגזר עליהם שיפלו חללים במלחמה ואחרי זה הרהרו בתשובה, כמו שאמר הכתוב (ירמיה יח ז) 'רגע אדבר על גוי ועל ממלכה לנתוש ולנתוץ ושב העם וגו'.

ואמנם מצינו (ברכות ז) דדבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אינו חוזר ולרעה חוזר, והנה אם היה יציאת ה' למלחמה כדי לעשות נקמתו באמות העולם, יוכל להיות שמאחר שיחזרו בהם האמות ויהרהרו בתשובה לא יעשה ה' בהם עוד אשר חשב לעשות, אמנם אם יהיה מה שה' הולך להלחם לטובת ישראל, הרי לטובה מה שיצא מפיו לא ישוב ריקם.

וזהו מאמר כהן משוח מלחמה אל העם אל תיראו כי ה' ההלך לפניכם להלחם

רמזי חדש אלול

בה מעט, ודרשו ז"ל (נדרים לב:) 'עיר קטנה' זה הגוף ו'אנשים בה מעט' אלו האיברים.

ידי הלוי

רבי יוסף דב יונגרייז זצ"ל

הקנת האדם ליום המשפט

ברב השנים חל פרשת שפטים בתחלת חדש אלול, והנה ל'ך ל'שבט' ו'שפטו א'ת הוא ראשי תבות אלול, ויש פאן רמז להכין את עצמו ליום המשפט הקרב ובא

שלום דוד

רבי דוד הכהן זצ"ל

מצות הדינים להשיב את העם בתשובה בימי אלול

ל'ך ל'שבט' ו'שפטו א'ת ראשי תבות אלול, לרמז דביתור בימי אלול צריכין הדינים לעשות עינא פקיקא להשיב את העם מעשות רשע ולהשיבם בתשובה, כי ימי הדין ממשמשים ובאים. (ליקוטי חידושי תנ"ך)

קנן לוד

רבי אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל

חדש אלול השער והדלת של כל השנה

ל'ך ל'שבט' ו'שפטו א'ת ראשי תבות אלול. יש לדקדק מה ענינו לכאן. ויש לפרש בס"ד על פי דברי הבג"י יששכר במאמרי אלול (מאמר א אות ח) דחדש אלול הוא דלת ושער לדופקי בתשובה.

ויש לבאר הענין, דהנה דלת ושער נעשו לכל יבוא זר בבית, וזה שומר את הנמצא שם מלשלט בם זרים. וכמו כן חדש אלול הוא דלת ושער לחדשי השנה, דאם יתקן מעשיו ויכין עצמו בחדש אלול לפני בא שנה החדשה לטובה, יזכה לעבד ה' בכל השנה כדת מה לעשות.

וזהו שפטים ושטרים תתו לך בכל שערך, דהעקר הוא לשמר השער והדלת לכל יבוא זר בגבול שלו, ועל ידי כן נשמר כל אשר בבית. ומרמז בזה לזהר בחדש אלול, שהוא שער ודלת לחדשי השנה, ועל פן מרמז בראשי תבות פסוק זה חדש אלול, שהוא השער ודלת של כל השנה על ידי קיום מצות ה'.

להם ריבות וצרות ונגעים, וכאלו על פיהם נעשה זאת, לכן צריכים הם להתודות.

ומן הטעם הזה היה גם כן ענש הכהן גדול, שהרוצח מכה נפש בשגגה היה מצפה למיתו, כי ישב בעיר מקלטו עד מות הכהן גדול, ופרש רש"י ז"ל לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בתויו, הינו גם כן פנ"ל שהיה לו לכונן בברכתו פן, ומדארע דבר זה לפניו מסתמא לא יצא ידי חובת תפלתו וברכתו פראוי וכנכון.

ואתה תבער הדם הנקי מקרבך פי תעשה הישר בעיני ה' (כא ט)

מקרא מפרש

רבי יצחק יהודה טרוינק זצ"ל

פיוס דם הנרצח

כבר טרחו לפרש מהו דם נקי. אף בזהר הקדוש, כי דמו של הנרצח מתרעם על זה שנשפך, ועל ידי זה שנתעוררים בתשובה על ידי קף ועושים הישר, נתפס הדם מתרעמתו כי דמו לא נשפך בחנם כי הביא איזה תועלת.

וזה על ידי זה שתעשה הישר, תבער שהדם לא יהיה דם נקי, כלומר חנם בלי שום תועלת, כמו יבעל השור נקי (שמות כא כח) שדרשו תנ"ל (פסחים כב:) יצא פלוני נקי מנכסיו מבלי שום הנאה.

רמזי חדש אלול

יהודה יעלה

רבי יהודה חיים הכהן זצ"ל

פשוט המעשים בחדש אלול

שפטים ושטרים תתו לך בכל שערך אשר ה' אלהיך נתן לך לשבטיד ושפטו את העם משפט צדק (טו יח). ל'ך ל'שבט' ו'שפטו א'ת נוטריקון אלול, שם רמז שבחדש אלול כל אדם מישראל ישקל את מעשיו וישוב בתשובה לפניו ותברך קדם בוא יום הדין הגדול והנורא.

ולכך נאמר ושפטו את רצה לומר ושפטו את עצמם, על דרך שפרש רש"י בפסוק (בראשית לו יב) ו'ילכו אחיו לרעות', נקוד על 'את' שלא הלכו אלא לרעות את עצמם.

אי נמי 'את העם' הינו האיברים, וכמאמר הפתוב בקהלת (ט יז) 'עיר קטנה ואנשים

עם אויביכם, דהינו שצנה להם על פי נביא על פי אורים ותמים והבטיחם שילך לפניכם להלחם אינו בשביל רשעת הגוים לעשות בהם נקמה, רק להושיע אתכם והינו לטובה, ואינו חוזר ולמה תיראו.

ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע (כא ה)

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל

חמשת הדברים שנתנו לכהנים

הנה פאן חשבה תורה הקדושה את החמשה הדברים התלוין בכהן, עבודה, ברפת כהנים, עריפת עגלה, השקנת סוטה, טהרת מצרע, וכלם בפסוק זה.

ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה' אלהיך לשרתו וזו העבודה, ולברך בשם ה' זו ברפת כהנים, ועל פיהם יהיה זו עריפת העגלה [עין פרש"י: הכהנים אומרים פפר לעמך ישראל], כל ריב זו השקנת סוטה דהוא מריבה בין איש לאשתו, וכל נגע זו טהרת מצרע.

קהלת יצחק

רבי יצחק רייטבוירד זצ"ל

שמירת ישראל תלויה בכונת 'ברכת כהנים'

ההתייחסות פה מאמר ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע הוא כן, משום דכהנים צריכין לכונן בברכתם (ברפת כהנים) אצל ו'ישם לך שלום' שיהא שלום על ישראל בכל צד, דהינו שלא יארע להם שום תקלה וענש חלילה, שלא יהיה ביניהם שום מחלוקת, וכל שכן שלא יהרג שום איש מהם, דזהו חסר עקר השלום, ועוד רבות כאלה.

ואם יכוננו הכהנים על כל הנ"ל בכונה רצויה מעמק הלב, אז יש בכח תפלתן וברכתן זו להסיר מעל ישראל כל מכשול ושטן ופגע רע, ושיהיה להם שלום מכל הצדדים וצדי צדדים, ומה גם שלא יקרה להם דבר גדול כזה שיהרג אדם מהם.

וזהו שאמר כי בם בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך לכל ישראל בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, רצה לומר כשאין מכוננים בברכתם פראוי, אז יוכל לקרות

קוץ לזוז

רבי אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל

כשיש דין למטה אין דין למעלה

ל'ר' לשבטיד ו'שפטו א'ת העם ראשי תבות אלול. דהנה אמרו חז"ל (דב"ר ה ה) כשיש דין למטה אין דין למעלה. הפנה יש לומר, דאם עושה דין בנפשו אין דין למעלה, כדין מודה בקנס דפטר. על פן אמר הפתוב שפטים ושטרות תתן לה בכל שעריד והוא רמז לחודש אלול שהוא שער לשנה הבאה, על ידי תשובה ומעשים טובים. וקאמר רחמנא 'שטרות

יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבך (וי ז)

טרם מלאת לו שלשים שנה, נקרא הרה"ק רבי יחיאל מיכל אוירבך מקורימא זיע"א בן הרה"ק רבי צבי מנחם מאניפאלי זיע"א בנו של הרה"ק רבי זושא מאניפאלי זיע"א, למלא את מקום אביו הנפטר ברבנות העיר דינוביץ.

אחר תקופה הזדמן למחזז כהנאו של רבי יחיאל מיכל רשע עריץ שקבע את מגוריו בדינוביץ, והחל מוסר ממונם וגופם של ישראל למלכות הרשעה, מאחר והכל ידעו שהלה ימשיך ויוסיף במעלליו הרעים, פסק הרב על פי דינא דשלקון ערוך (ח"מ ספח י) שרשאין להרגו.

במקוה של דינוביץ היתה מנחת תדיר קדוה גדולה על האש, בה הרתחו מים שידרו בצניור לתוף המקוה וחממו את מי הטבילה, בשעה שהמסור היה בתוף המים שפכו את קדרת החמין על ראשו, והוא מצא את מותו.

גופתו הסתרה משוטרי העיר, והם לא ידעו להיכן נעלם האיש, אנשי הממשלה שרצו לברר אודות מיתתו של המסור, צוו על אשתו להתקרב אל היהודים ולהתחקות מפיהם, היא עשתה זאת ואכן יהודים רחמנים בני רחמנים קרבו אותה, עד שטענה שכביכול בראונה להנשא שנית והיא זקוקה לעדות על מות בעלה.

אנשים תמימים שהתפתו לכזביה ורחמו על העגונה, באו לבית דין והעידו שראו כיצד נהרג המסור במקוה, בשמעה זאת מהרה למסר את הדבר לאנשי

ושפטים תתן לה' בעצמך, ולא תמתין על שלוחי המקום, אז תזכה לצאת זכאי בדין, ושפטו בית דין של מעלה את העם משפט צדק.

בית יעקב

רבי יעקב הפהן טראב זצ"ל

ענש הנמנע מלשוב בתשובה בימי אלול

כי יפלא ממך דבר למשפט (וי ח). אפשר לומר בדרך רמז, על פי מה שידוע שצריך האדם לשוב בתשובה בשלשים יום

של חודש אלול, כדי שיעל ידי זה בבוא יום ראש השנה שהוא יום הדין יצא דינו לזכות, אבל אם האדם מתעלם בשלשים יום הללו ואינו שוב בתשובה, אזי הוא מוכן ביום ראש השנה למשפט שיצא דינו לחובה, בר מינן.

וזה שרמז פי יפלא, 'כי גימטרא שלשים, רצה לומר אם בשלשים יום של אלול יפלא ממך דבר רצה לומר יתפסה ממך 'דבר' התשובה, אזי למשפט רצה לומר שהוא מוכן ביום ראש השנה למשפט.

מעשי צדיקים

המשפט שמהרו לעצר את העדים, אף העלו חרס בחפתם, כלם הכחישו כל קשר לעגנו.

הבינו אנשי השלטון כי בעור איש הרשע נעשה בהסכמת רבי יחיאל מיכל, ונתנהו בבית האסורים במשך שנתים, בהם עבר ענויים קשים למען יגלה את שמוות האנשים שידם בדרך.

החסידים השתדלו רבות לשחררו, עד ששכרו בממון רב כנפית שודדים שפרצה אל בית הכלא, הרגה את השוטרים השומרים, ויצאה עם הרבי, בית הסהר מקף הנה בתעלה ארכה כדי שלא יוכלו האסורים להמלט, ורבי מיכל התשוש מענויו לא היה מסגל לקפץ מעליה, גלית בררה אחזו שני שודדים בידיו, וקפצו שלששתם יחד על גבי התעלה.

משהבינו כי מחמת תשישותו הרבה יקשה עליהם להתרחק מהמקום טרם יגיעו המחפשים אחריו, טמנו אותו בחפירה וכסוהו בעצים למען יחזיקו גנוז באדמה עד יעבר זעם, והם ברחו מהמקום ונגמלו מהאזור.

החפזים הנרחבים הקשו על מחלצו להוציאו מהבור, רק פעבר יומים חזרו לחפירה להוציאו, ומצאוהו כשהוא חלש ביותר עד שכמעט יצאה נשמתו מרעבונו, בקשי הצילוהו והבריחוהו לגליציה, שהיה תחת ממשלת אוסטריה.

זמן מה שהה בעיר ברודי, משם עבר רבי יחיאל מיכל לקורימא אשר בסלובקיה, שם פתח את בית מדרשו והנהיג את עדתו כשש עשרה שנה, ושם מנחתו כבוד. (י"ג אורות)

ובערת הרע מקרבך (וי ז)

בעיר ביקאווסק היה מומר שהציק רבות ליהודי העיר, והיה מספר כנגדם שקרים לאנשי השלטון שהמיטו רעות מרות על יהודים רבים, עד שבאחת השבתות הוא אבד עצמו לדעת, להנאת כל בני העיר ששמחו להפטר מצרתו לעולם ועד.

כשהגיעו הדברים לאזני הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א הוא אמר בדרך צחות, "הרשע הזה עבר על כל התורה כלה, רק מצוה אחת חמדה לבו לקיים והיא מצוה 'ובערת הרע מקרבך', אך גם זאת לא זכה לקיים בשלמותו, כי עשה את הדבר בשבת ועבר משום נטילת נשמה. (שיח צדיקים)

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך (וי ח)

משאת נפשו הגדולה של הרה"ק רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זיע"א, השפע חיים, היתה להפיל מחצות שמפרידות בין שבטי ישראל, בדרשות שהיה נושא ובשיחות שהיה מוסר, הצביע בכאב פעמים רבות על התופעה המעציבה, שיצר הפרוד והמחלקת גובר ומתפשט בקרבנו.

באחת משיחותיו הביא את הפסוק בתורה 'כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין וגו' והקשה, "כיצד קורה שנעלם פתאום מחכמי ישראל דין מדיני התורה הקדושה, אלא התשובה

היא, משום שהתגלו 'דברי ריבת בשערי', בגין המחלקת והפרוד, משום שאין אחדות הלכות בשערים המצוינים בהלכה".

בדושות שנושא ובשיחות קדשו, הצביע בכאב על התופעה המעציבה שיצר הפרוד והמחלקת גובר ומתפשט במינו, וכי קנה שביתה גם בקרב יראי השם וחושבי שמו, באחד משעוריו המפרסמים בחמש ורש"י, אף הוסיף ונתן דגמא ממראה עיניו.

פעם נקלע לעירה קטנה באחת המדינות בה התגוררו רק שנים עשר יהודים, והתברר לו שיש בה שני בתי כנסת, לפליאתו הסבירו אנשי המקום כי יש ביניהם שני אנשים אשר המה צהבים איש לרעהו, ואינם מוכנים להתפלל בחדא בי כנישתא.

לזאת סדרו ביניהם שיתפללו תחלה בבית כנסת אחד ששה מן הצבור וארבעה נוספים מצטרפים להשלים למנין, אחר כך הולכים ששת הנותרים לבית הכנסת השני, ומצטרפים עמהם ארבעה שכבר התפללו למנין שלהם, עד כדי כך הצליח השטן לרקוד ביניהם. (לפיד אש)

על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימיו ושמאל (וי יא)

בפרץ מלחמת העולם השנייה, התגלגלה קבוצת תלמידים מישיבת חכמי לובלין לווילנה יחד עם פליטים רבים שמצאו מפלט בעיר זו, בה שרר שקט מטעה בתחלת מלחמת העולם, עמם היה הרה"ק רבי שמעון שלום קאליש מאמשינוב זיע"א, אכל עיניו נשואות היו לכוון אחד, ליציאה מהירה מאירופה הבוערת.

עם פרץ המלחמה לקח הרבי את מקל הנדודים, בנסיון לחמק מידיהם של הקלגסים הנאצים ועוזריהם הרשעים, בבדיחתו התפלל כי לא יאלץ לראות את פני הגרמנים ואכן בקשתו התמלאה, לאורך כל מסלול המלוט שלו הקדימו צעדיו את הצבא הגרמני הכובש, והוא לא פגש בהם.

לאחר תלאות רבות הצליח הרבי להגיע לווילנה שהיתה למשך זמן קצר ישות מדינית נפרדת, חלק ממדינת ליטא העצמאית, באותם ימים קשים התגלתה אישיותו של הרבי במלא הדרה, יהודים

שבורים ורצוצים נמשכו אליו וחסו בצלו, והוא השרה אור אבהי על סביבתו.

הרבי צפה כי עצמאותה של ליטא השברירית בעצומה של מלחמת עולם לא תאריך ימים וחתר לצאת ממנה בהקדם האפשרי, ואכן חדשים ספורים אחר בואו לווילנה בחג השבועות ת"ש, ספקה ברית המועצות את ליטא תחת שלטונה.

השלטון הקומוניסטי החדש שהיה ידוע במלחמתו בשומרי התורה והמצוות, הטיל את חתתו על יהודי המקום ובפרט על בני הישיבות והרבי מאמשינוב שחרד מפני הבאות, האיץ בלי הרף בהמוני הפליטים לעזב את ליטא בכל מחיר.

אותה תקופה לא היתה מדינה בעולם שתסכים לקבל את פליטי המלחמה היהודים, עד שהבליחה קרן אור באפלה, 'אשרות קורסא' המפרסמות, אותן הנפיקו הקונסול ההולנדי בקובנה יאן זווארטנדיק, והקונסול היפני בקובנה סמפו סוגיהארה, אשר בזכות פעלם הברו שניהם כחסידים אמות העולם.

מהרגע שנמצאה דרך המלוט, תבע הרבי למהר ולהשיג את האשרות האלה ולא לחסוף שום מאמץ, אך לא הכל הסכימו עמו, רב מנהיגי הפליטים ובהם לא מעט גדולי תורה חלקו עליו וטענו כי אין תועלת באשרות האלה, שכן הקומוניסטים לא יאפשרו לרבבות היהודים לצאת מארצם.

היו שאף טענו כי עצם הבקשה עלולה להרע את מצב הפליטים, והשלטון הרוסי עלול לשלח אותם לגלות, אך הרבי מאמשינוב היה נחוש בדעתו כי האשרות האלה הן פתח הצלה נדיר ויש להשיגן בדחיפות.

להשגת האשרות נדרש גם ממון, הקונסוליה היפנית דרשה אגרה של שני "ליט" עבור כל אשרה, היה זה סכום סמלי יחסית למחירן של אשרות מעבר למדינות אחרות, אך בתנאי המצוקה ששררו באותם ימים בקרב הפליטים היה זה סכום גבוה למדי.

אותה תקופה נתודע לרבי על תרומה נכבדה שהגיעה לישיבת חכמי לובלין, הבחורים שקבלו את התרומה חשבו לקנות בה מצרכי מזון לתלמידי הישיבה הרעבים, אך הרבי התניב כנגדם

בכל תקופה ודרש להשתמש בכסף אך ורק לממון הנפקת האשרות ולא לשום צורך אחר.

תלמידי הישיבה לא היו מחסידיו של הרבי מאמשינוב, הגם שהעריכו את גדלתו וקדושתו, לא חשבו שהחלטתו היא הדבר הנכון ונסו לשכנעו להסכים לדעתם, אך הוא היה איתן בעמדתו.

בלהט הוכוח פנה הרבי אל תלמיד הישיבה שעמד בראש מתנגדיו ושאל, "האם אתה מאמין שהיתה סנהדרין בעם ישראל?", "כמוכן", ענה הבחור, "האם יודע אתה שעל חברי הסנהדרין נאמר בתורה 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימיו ושמאל' ודרשו חז"ל (סנהדרין פט:) 'אפלו אומרים על ימיו שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימיו', 'בהחלט', השיב.

כאן עצר הרבי, פניו הרצינו והוא עצם את עיניו, אחר רגע של דומיה פקח את עיניו, נעץ מבט נוקב בבחור, ושאל, "המאמין אתה שגם עכשו יש סנהדרין?", הבחור שכבר היה יכול לנחש מה רוצה הרבי השיב בשפה רפה שכן.

ובכן, גם עכשו יש סנהדרין, וגם עכשו נאמר עליהם 'לא תסור', אני אומר לך שצריך להשיג את האשרות", נחישותו והחלטיותו שכנעו את אחרוני המהססים, וכל הסכום הפנה לרכישת האשרות.

בזכות אשרות אלו יצאו תלמידי הישיבה עם הרבי מאמשינוב למסע ארוך שבו חצו את ברית המועצות ברפכת הטרנס סבירית, נסיעה שארכה כעשרה ימים, מוולאדיוסטוק הפליגו בספינת קיטור ליפן, ומשם לשנחאי.

באותו נתיב הצלה שסלל הרבי נגד כל המסתפקים והחוששים, חלפו בזכות תלמידים רבים מישיבות ליובאוויטש ומיר, חלפו חדשים ספורים ובקיץ תש"א כבשו הנאצים את וילנה ורב תושביה היהודים נרצחו, אז נוכחו הכל עד כמה הרחיקו ראות עיני הרבי מאמשינוב. (אור פני משה)

וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הירע והלחיים והשכה (יה יג)

באחד ממסעותיו למען הכלל, הביאו לחפץ חיים זיע"א שהיה כהן מגוש כסוף ועליו זרוע לחיים וקבה, נהרה נמשכה

לרב ולהתדין עם האלמנה כדיו תורה.
הרב עשה כבקשתה והיא נסעה והגישה את המכתב לרבי, והשתוממה לראות כי הוא לא משית לבו לבקשה ולמכתב שהביאה מהרב. כשמעו את הדבר הטיח הרב דברים כלפי הרבי מבעלזא, ומרב צערו וכעסו אמר שבודאי מחניף הרבי לאיש מפני שהוא נוסע אליו.

אחר זמן נחם הרב על דבריו נגד קדוש ישראל, והחליט לנסע לבעלזא להצטדק ולבקש סליחתו, אמר לו הרבי, "אין בלבי כל טינא כלפיה, אבל ידע מר כי לפני חנף לא יבוא, החרשתי מפני שידוע אנכי כי הצדק עם המוכסן החדש.

אבי זקנו של מוכסן זה החזיק בחנות זו משכבר הימים, לימים הגיע אבי הנפטר בעל האלמנה הזאת והוסיף על דמי השכירות, והוציא את העסק מזדיו שלא כדיו, ברבות הימים השתפח הדבר, כי המוכסן הזקן עזב את המקום עם בני ביתו מחמת עניו ומרודו.

אבל 'מה' מצעדי גבר כוננו' (תהלים לו טז), והתנגלג הדבר כי זה האיש נכדו של המוכסן הזקן הגיע לכאן ועלה בידו לשכר את העסק שהיה מכבר בחזקת אבותיו, העסק ראוי לו כדיו, ואיך אפשר להוציאו מזדיו, אם ירצה מר, יוכל לעשות חקירה ודרישה בדבר". חקר הרב ודרש, ומצא שהדברים נכונים. (אורה זו תורה)

ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר
 ענה באחיו (יט יח)

קדם בוא הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א לרבנות ניקלשבורג, העלילו על יהודי בעירו שקר ודנו אותו למיתה, היהודים שיזעו כי אף שקר טפלו על המסכן העתירו על השופטים בדברי זכות, אף הללו אטמו אזנם לנכח העדות הבורה.

לכסוף הצליחו היהודים לשכנע את השופטים להמתין עד שיבוא הרב החדש, ובבואו ספרו לו על דבר המשפט והוא אמר, "אם אמת הדבר אני מסכים, רק מי יודע האמת והאדם אין ביכלתו לדון כי אם על פי עדים, אם כך יראה הקב"ה אמתתו", ויצא רעם והרג את שני עדי השקר. (קובץ אליהו)

מאז העריץ הרב אבולעפיה את הרב אלפנדר בן אפרים שלמוזו כאחד הראשונים, גם כתב עליו בהזדמנות, "ומי יבא אחרי המלך שלמה וה' עמו, מלמד שהלכה כמותו, אשרי יולדתו, ברוך שבחר בו ובמשנתו".

פעם חלה רבי יצחק אבולעפיה והגיע עד שערי מות, כאשר הרופאים מחיזאים מחיו, בא אליו הרב אלפנדר לבקרו, ישב אצלו ואמר לו, "חכם יצחק הנני מבטיחו שיקום מחליו זה, אבל שיאמין בכח הבטחתי, ובאותו כח יקום ויתחזק ויהיה בריא אולם".

ענה רבי יצחק, "אמו", וכן היה, אחר מספר ימים קם רבי יצחק מחליו והתהלך בחוץ, פתאום נשמע קול בעיר שאחד מקרוביו של רבי יצחק נפל למשכב, ואחר מספר ימים נפטר, הקרוב היה גר בשכונתו של הרב אלפנדר, ולכן הוא יצא להלויתו ובה נפגש עם הרב אבולעפיה.

פנה רבי יצחק לרב וספר, "ידע כבודו כי אחר שצא הרב מביתי בעת שבא לבקרני בימי חליי, התחיל הנפטר לשחק עלי ואמר, 'כיצד אפשר שזה יקום ממטתו ממחלתו האנושה', אבל עכשו כשזה קם מברכת הרב, נפל זה על המטה והלך לעולמו", אמר לו הרב, "הצנע הדברים בלבך, ואל תספר זאת לאיש". (אור תורה גליון טנג)

לא תסיג גבול רעה אשר גבלו ראשנים בגחלתך אשר תנחל בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה
 (יט יז)

בעירה קטנה עמדה חנות בה החזיקה אלמנה עניה שהמשיכה בחזקת בעלה, ובה מצאה את פרנסתה וכלכלה את תומיה, כעבר מספר שנים הגיע אדם והסג את גבולה כשהוא מוסיף על דמי השכירות, והוציאה מחזקתה כשהוא מקפח את פרנסתה.

הלכה האלמנה ותבעה אותו לדיו תורה לפני רב העירה, אף הוא סרב לבוא, משנודע לה כי האיש רגיל לנסע אל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, בקשה מהרב שיתן בידיה מכתב אל הרבי מבעלזא, שהוא יצוה על חסידו לצאת

על פני החפץ חיים, ואחד ממקרביו הבחין שהוא ממלמל משהו בהתרגשות, האיש הטה און ושמע את הכהן הגדול אומר וחוזר ואומר, "ממון כשר", וכך התבטא בשמחה טוב ושוב, "ממון כשר". (קול חוצב)

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יה יג)

שאלו התלמידים את הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א, "מה יותר חשוב, אדם גדול, או תמים".

הטיב להם הרבי, מדת התמימות גדולה יותר, אנתנו רואים שבשעה שעומדות לפנינו שתי חלות, האחת גדולה ולא שלמה והשניה קטנה ושלמה, הדיו הוא שצריכים לברך על הקטנה התמימה. (אוצר חיים)

והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו (יה יט)

כאשר נקרא רבי שלמה אליעזר אלפנדר זצ"ל לכהן כרבה הראשי של דמשק, התגורר בדמשק רבי יצחק אבולעפיה זצ"ל בעל שו"ת פני יצחק, שהיה חריף עצום בתורה עד שהיה מבטל וסותר פסקיהם של חכמים אחרים מבני דורו.

עקב כך היו שחשבו למנע את הרב מהנסיעה לדמשק שמא יקפחנו הרב אבולעפיה בהלכות, ואחד הרבנים אף שוחח עם הרבנית שתעכב את בעלה מלנסע, כי לא יהיה לו מנוחה מהרב אבולעפיה.

הרבנית אמרה זאת לרב והוא ענה, "עד עתה הייתי מסתפק אם אלך לדמשק, עתה ששמעתי שהוא כל כך גדול בתורה, גמרתי בדעתי לעלות לשם ואלך להיות תלמידו לשמע תורה מפיו, כי כאן אין לי ממי ללמד".

הוא נסע לדמשק בה התקבל בכבוד גדול, וכהו כחכם באשי של דמשק במשך כעשרים שנה, שם התודעו שניהם איש אל אחיו והתחילו ללחם יחדיו מלחמתה של תורה, אחר שישבו מספר ימים להתפלל בתורה, הודה לו הרב אבולעפיה והסכים לדעתו.

פרשת שופטים

המלאך שהחליף את המלך

סיפר הגאון רבי יעקב שאול הכהן דווין זצ"ל, רבה הראשי ואב בתי הדין של ארם צובא לפני כמאה וחמישים שנה, בתוך ספרו 'דרך אמונה' (חאלב תרע"ד, עמ' לח) את המעשה הנורא אשר שמע מחכמי קדם:

מעשה במלך גדול, ששמו ושם הארץ עליה מלך לא נודע לנו, שהיה מתנהג ברהבתנות ובגאווה גדולה. ליבו של המלך גבה עליו ביושבו על כסא מלכותו, מהרהר היה ברוב עשרו ובגודל ארצו וסובר כי כוחו ועוצם ידו עשו לו את החיל הזה. לא זכר המלך כי הקב"ה הוא הנותן כוח לעשות חיל, הוא המוריש ומעשיר, משפיל אף מרומם, והיה חושב כי הוא ואין בלתו.

כל הליכותיו של המלך הגאותן היו בהתנשאות עצומה על כל שריו וחיליו, ובוודאי על תושבי ארצו. דורש היה המלך שכולם יהללו וישבחו אותו, ואילו הוא מצידו היה מזלזל בכולם ומבטלם כעפרא דארעא. ביוהרה רבה ראה המלך את כל האנשים סביבו כאנשים פחותים מאוד ורק הוא החכם היחיד, איש התבונות עלי אדמות.

ניתן היה להעמיד את המלך בשורה אחת עם אותם מלכים גאוותיים משחר ההיסטוריה, כמו פרעה מלך מצרים אשר היה אומר 'לי היאור ואני עשיתי', או כדוגמת נבוכדנאצר שאמר 'ממעל לכוכבי-אל ארים כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון'. בגאותו היה המלך משוכנע באמת ובתמים כי הוא ואין בלתו, וכל בני האנוש מולו כחגבים ונמלים.

פסלים ואנדרטאות בדמותו של המלך הוצבו על כל גבעה ותחת כל עץ רענן. את הגיגיו כינס המלך אל תוך ספרים שעליהם קבע כי חובה על כל אזרח ואזרח לשננם היטב ואף לדעת אותם בעל פה. במגלומניות עצומה עשה המלך שורה ארוכה של צעדים שונים

ומשונים שהצד השווה שבהם היה למען ישמעו ויראו כי מלכם הוא מבחר המין האנושי.

נוהג היה המלך מדי יום ביומו לכלות את זמנו בבילוי של שעות ארוכות בבית המרחץ. משרתיו היו ממתנינים לו בחוץ עד שהיה מואיל ברוב טובו לצאת החוצה. ויהי היום, המלך נכנס כהרגלו בגפו אל בית המרחץ, ובשונה מהרגלו, יצא לאחר זמן קצר וחזר אל ארמונו המפואר.

אלא שלא ידעו המשרתים את שהתרחש בבית המרחץ באותו זמן קצר בו שהה שם המלך. המלך התיישב על אחד הכסאות המפוארים והנוחים שהיו שם, ולפתע נפלה עליו תרדמה עזה מאוד. הוא שקע בשינה עמוקה ולא הרגיש כלום מהנעשה עמו. באותו הזמן ממש הגיע מלאך ממרומים בדמותו ובצלמו של המלך, לבש את בגדי המלכות שהיו מונחים שם, הניח על ראשו את כתר המלכות, והחל לטפל במלך עצמו שישן שנת ישרים. המלאך החזיק במלך והניח אותו באחד החדרים הפנימיים והצדדיים של בית המרחץ.

המלך עוד היה שקוע בשינה והמלאך בצורת המלך יצא אל המשרתים שהמתינו בחוץ. בצעדים מהירים עלה על הכרכרה המלכותית, ומני אותם רגעים החל להתנהג כאילו הוא המלך האמיתי בכבודו ובעצמו. הוא ידע את סדר יומו המדויק של המלך, את הליכותיו ומעשיו, את סגנון דיבורו ואת אופי שיחו, והתנהג בהתאם ממש. איש מכל הצוות הגדול של בית המלוכה לא הבחין ולא ידע כי לא זה המלך האמיתי.

מנהגם של המשרתים היה לנקות ולצחצח את בית המרחץ מדי יום ביומו. עם צאתו של המלך מבית המרחץ היה צוות משרתים נכנס אל בית המרחץ, מחליף את המים שבבריכות ובאגנים, מנקה את האולמות הגדולים, מכין מגבות וכלי רחצה, ומכין את המקום לביקורו

הבא של המלך.

גם באותו היום עשו זאת המשרתים. אחד מהם שנכנס אל החדר הפנימי הבחין להפתעתו הגדולה באדם השוכב שרוע על הרצפה, ומפיו נפלטה צעקה גדולה. הוא נבהל מאוד ממראה האיש שהצליח להיכנס אל תוך תחום בית המרחץ שהיה שייך למלך לבדו, ולקולו נזעקו ובאו גם יתר המשרתים.

תחילה היה נראה להם האיש השוכב כאדם מת. הם ניגשו אליו וטלטלו אותו, והנה הם מבחינים כי מדובר באדם הישן שינה עמוקה מאוד. היה זה המלך האמיתי, אלא שהמשרתים לא זיהו אותו. השינה העמוקה של האיש האלמוני הביאה את המשרתים למסקנה ברורה: מדובר בשיכור מוחלט שהגיע אל בית המרחץ בדרך לא דרך. כפי הנראה שתה השיכור משקאות חריפים יתר על המידה עד שדעתו השתבשה עליו כליל, ובחוסר שפיותו קפץ על הגדרות ודילג על המחסומים עד שהצליח להיכנס. הדילוגים והקפיצות מיהרו את עליית אדי האלכוהול אל המוח, והוא נפל שדוד ונרדם על הרצפה.

היו כאלה מהמשרתים שטענו כי מדובר בגנב וכי יש להסגירו אל השלטונות שיטפלו בו כראוי, אך רובם ככולם ענו ואמרו: גנב מהשורה לא היה מסתכן בנפשו להיכנס אל בית המרחץ של המלך. הרי כל אחד יודע כי אדם שעושה כזאת אחת דתו להמית. בוודאי שאין זה אלא אדם ששתה יותר מיכולתו, ושכרותו העבירה אותו על דעתו.

נמנו כולם וגמרו שישאלו את האיש עצמו ולפי תשובותיו יבינו את טיבו ומהותו. האיש עדיין היה ישן והמשרתים החלו לחבוט בו מכות נאמנות כדי לעורר אותו. בקושי הצליח האיש לפקוח את שמורות עיניו העצומות והוא החל צועק וצווח: בני מוות אתם על המכות שאתם נותנים למלכם הגדול והנערץ!

איך עלה על דעתכם להפריע למלכם האדיר בשנתו העמוקה, ועוד העזתם להכותו?! כולכם לא תראו יותר את אור השמש, אושיב את כולכם במאסר עולם עם עבודת פרך, ואת חייכם תסיימו על עמוד התלייה.

מתוך בליל הצעקות והצווחות הבינו המשרתים היטב את אשר לפנייהם: איש תמהוני זה שהצליח לחדור אל בית המרחץ של המלך, טוען כי הוא זה המלך, לא פחות ולא יותר. הוא עוד כועס על המשרתים שאינם מכבדים אותו, מפריעים לו בשנתו, ועוד מעזים להכותו.

היו המשרתים ממלאים פיהם שחוק למראה האיש המוזר והוסיפו עוד להתקלס בו. זה מושך בשערותיו וזה חובט במטאטא על גבו. זה מקניטו בדברים וזה שופך עליו לסירוגין מים צוננים כקרח ומים רותחים כאש. והאיש לא נרגע: כעסו מתגבר עליו יותר ויותר והוא מפרט את העונשים השונים שייתן למשרתים אלו שמחללים את כבוד בית המלוכה.

לאחר שעה ארוכה היו המשרתים משוכנעים כי מדובר באדם מעורער בנפשו לחלוטין. לא מדובר כאן באדם שהשתכר ועתיד להתפכח, כי אם באדם שדעתו נטרפה עליו זה מכבר, וכי בשל הדמיונות שאחזו בו כאילו הוא המלך, ביקש להיכנס אל בית המרחץ ולעשות בו כמעשי המלך עצמו.

כיון שכך, חשבו המשרתים, אין כל סיבה להזמין את המשטרה המקומית, שכן לא מדובר בפושע או בגנב. אין זה אלא מטורף שראוי להזהירו לבל יעלה שוב על מחשבתו להיכנס אל מקום זה. היו איפוא המשרתים מנענעים את האיש כנענע רוח סערה את העצים, ואומרים לו: היזהר והישמר לבל תעז להיכנס שוב למקום זה. הפעם אתה בר מזל, שאין המלך יודע מכך, אולם בפעם הבא שתיכנס לכאן, נסגיר אותך ודמך יהיה בראשך.

בטרם תפסו המשרתים את האיש וזרקו אותו אל רחוב העיר, הם חבטו

בו עוד מכות רבות ונאמנות, ואמרו לו: יהיו מכות כואבות אלו כתזכורת עבורך לבל תעז לעשות זאת שוב. הכאבים האלו שילוו אותך בחודשים הקרובים ילמדו אותך עד כמה מקום זה מסוכן עבורך ועד כמה לא כדאי לך להתקרב לכאן.

המלך שהיה לבוש בבגדי רחצה קלים מצא את עצמו שוכב, פצוע ומוכה, על אחד מספסלי העץ שהיו פזורים ברחוב. פניו נהפכו כשולי קדירה, ואיש לא היה יכול לזהות כי הוא זה המלך הגדול שבנסיונות מסתוריות מצא את עצמו מושלך מארמונו וזרוק כאחד הריקים חסרי הבית.

גם אם המלך לא היה חכם כפי שהוא תמיד חשב לעצמו, עדיין טיפש הוא גם לא היה. הוא הבין כי אם הוא יעמוד ויטען שהוא המלך הרי שעד מהרה הוא יואשם בעוון מרידה במלכות, וסופו יהיה רע ומר. הוא ידע היטב את הגורל הצפוי לכל מי שהעז אי פעם לומר דבר או חצי דבר שיכול היה להתפרש כמרידה במלכות, שכן הוא עצמו זה שקבע את החוקים הנוקשים וחסרי הרחמים. עתה עליו להיזהר מהחוקים לא יופנו כלפיו.

הוא גם ידע שאפילו במצב בו הוא לא יעמוד לדין, הרי שעצם הכרזתו זו כי הוא המלך תביא אותו להיחשב כאדם שדעתו השתבשה עליו. יתכן שיכניסו אותו לאשפוז כפוי בבית משוגעים, משם לא יוכל לצאת לעולם, ויתכן כי הילדים המקומיים יתקלסו בו וישימוהו ללעג רב. כך או כך, רע ומר יהיה גורלו.

ההחלטה שלו הייתה ברורה: הוא לא יזכיר כלל את היותו המלך, תוך כדי שהוא ינסה להסתדר בכוחות עצמו ככל שיתאפשר לו. אכן הוא אדם מפונק, אך ההכרח לא יגונה: אם חפץ חיים הוא עליו לדאוג לעצמו גם למלבושים מתוקנים וגם לאוכל כדי להשיב את נפשו אחרי שעות רבות שבהם לא הכניס כלום אל פיו.

עודו שוכב על הספסל הכין המלך לעצמו סיפור כיסוי יפה, אותו הוא סיפר

בבית הראשון שעל דלתו הוא דפק: סוחר עשיר אני מארץ רחוקה. סוחר אני בטקסטיל והבאתי עמי עגלות עמוסות בבדים נדירים ומשובחים כדי למכור בארצכם. בדרכי הנה, נתפסתי בידי קבוצת שודדים אלימה ואכזרית, ליסטים מזויינים בכלי משחית, שהוציאה אותי ריק מכל נכסיי.

השודדים, מלבד שלקחו את כל הסחורה שהבאתי עמו, אף הפשיטה אותי מבגדיי כדי לחפש את הכסף המוסתר בהם. הם ביקשו להוציא אותי להורג, אך אני ניצלתי את ההזדמנות בה לרגע דעתם הייתה מוסחת עליהם מיופי הסחורה המיוחדת שהייתה בעגלות, ונמלטתי מהם כל עוד נפשי בי.

עתה, סיים המלך את סיפורו הבדוי, מתחנן אני לפניכם, כי תואילו לתת לי מלבושים כדרך שבני אדם לובשים, יהיו הבגדים אפילו משומשים ובלבד שאוכל להתהלך בהם. מבטיח אני לכם כי מיד כשיהיה בידי אשלם לכם את תמורת הבגדים, ואף אוסיף לכם עוד כהנה וכהנה.

נכמרו רחמיהם של השומעים והביאו לו מערכת בגדים מתאימה, ובטוב לבם גם הוסיפו והזמינו אותו לסעוד על שולחנם. הם התנצלו כי אין להם יותר מכר, אך את אשר יש להם הם יחלקו עימו. המלך השביע את רעבונו בפרוסות לחם ובצלחת עמוקה של תבשיל נזיד ירקות.

משנפרד מהם המלך לשלום והודה להם על הצדקה והחסד שעשו עמו, ידע המלך כי מכאן ואילך הדרך היחידה בה יוכל לשרוד את החיים היא אם ימצא לעצמו עבודה כלשהיא ממנה הוא יוכל להרויח כדי מחייתו. אם לא, יהיה עליו לסובב על הפתחים ולקבץ נדבות.

יתכן כי הטראומה שנשארה אצל המלך משהייתו בבית המרחץ, שם למעשה ירד ממלכותו, היא זו שהביאה לכך שרגליו של המלך היו מוליכות אותו אל אחד מבתי המרחץ העירוניים בעיר ולבקש שם עבודה ממנה יוכל

להתפרנס. האחראים הביטו בו ואמרו לו: אכן כן, זקוקים אנו לאדם שיעבוד כאן בהסקת תנורי החימום ובתפעול המרחצאות המהבילים. עליך לחטוב את גזירי העצים לכפיסים דקים ולהשליך אל תוך התנורים הדולקים, לפנות את האפר ולדאוג לתחזוקתם התמידית.

מני אותו היום הפך המלך להיות איש תחזוקה של בית המרחץ, ושם גם היה ישן בלילות, לאחר שאכל את ארוחתו הדלה עם סיום עבודתו המייגעת.

בשעות המאוחרות של הלילה היה המלך יושב ומחשב חשבונו של עולם ואת חשבון נפשו. כשדמעות זולגות מעיניו היה המלך נזכר בימי קדם בהם ישב על כסא המלכות והיה משוכנע, בגאווה טפשית וביוהרה חסרת בסיס, כי אין עוד מלבדו, וכי הוא האדם החכם והמוצלח ביותר עלי אדמות. המפלה שלו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, הבהירה לו היטב כי עליו לשוב בתשובה ולחזור בו מהתנהגותו הקודמת.

עומד היה המלך, פורש ידיו למרומים, ואומר: רבוננו של עולם, חטאתי ופשעתי בדברי ובמעשיי. מבקש אני מחילה על התנהגותי ומקבל אני על עצמי שלא לשוב לכסלה עוד.

ובכל אותם הימים יושב היה המלאך בארמון המלוכה ומנהל את הממלכה כאילו הוא המלך. אמנם, גדול היה צערו של המלאך עשרת מונים ויותר מצערו של המלך המודח, כי צערו של המלך היה צער גופני וגשמי ואילו צערו של המלאך היה צער רוחני ביותר: במקום להיות בשמי מרומים עליו להיות יחד עם אנשים פחותים, לבוש בגוף גשמי, ולעסוק בדברים ארציים ופחותים.

ותעל שוועת המלך והמלאך השמימה. המלך חזר בתשובה שלמה וצעק אל השם להושיעו מצרתו, ואילו המלאך הפציר שברצונו לחזור אל המרומים. הקב"ה קיבל את תפילתם והחליט להחזיר את כל אחד מהם אל מקומו הראוי לו.

כבר באותו היום יצא כרוז מלפני

המלך המדומה להכריז בכל מדינות מלכותו, כי כל עניי המדינה נקראים לבוא אל המלך לקבל עזרה וסיוע. המלך, ברוב רחמיו על אנשי מדינתו, מבקש להיטיב עם כל האביונים וחסרי הכל, והם מוזמנים להגיע אל ארמון המלוכה, שם יאכלו לשובע ואף יקבלו מלבושים נאים, בגדים ונעליים, כך גם סכום כסף בו יוכלו להשתמש כאוות נפשם.

בעוד שהמוני העניים מכל רחבי הממלכה עשו את דרכם אל עבר ארמון המלוכה, ראו אנשי בית המרחץ כי העובד החדש שלהם נשאר על מקומו ואינו הולך לארמון. הם פנו אליו ואמרו לו שיעשה את רצון המלך, אך הוא סירב. אנשי בית המרחץ ראו כי כן הוא הדבר, ולקחו אותו בעל כרחו אל הארמון.

זו הייתה הפעם הראשונה בה חזר המלך אל ארמון מלכותו. יושב היה בטרקלין הגדול והמפואר שבארמון ומביט סביבו בהשתאות כשדמעות חמות זולגות מעיניו: הנה הוא רואה את כל אשר היה שייך לו בעבר נתון לאיש אחר. המשרתים כולם סובבים איש שנראה כדמותו היושב על כסא המלכות, והנה הוא יושב בין העניים, אבל וחפוי ראש. כמובן שהוא לא היה יכול לאכול ולשתות כלום, כך שבעוד שכולם סביבו מיטיבים את לבם במעדני עולם כיד המלך, הוא היה היחיד שישב ובכה.

מראהו של האיש הבוכה תפס את תשומת לבו של המלך והוא שלח את משרתיו להביא אותו אליו. המלך ציווה על המשרתים להתרחק, ושאל אותו: מדוע אתה בוכה?

תחילה ניסה המלך לספר את סיפור הכיסוי אותו בדה מליבו על היותו סוחר עשיר מארץ רחוקה, ששודדים לקחו ממנו את כל רכושו, ועתה נאלץ הוא לעבוד למחייתו בבית מרחץ עירוני. אולם המלך גער בו ואמר: שקר אתה דובר! רואה אני עליך כי לא הגעת מארץ רחוקה, וכי מעולם לא היית סוחר! אמור לי מיד את האמת, ואם לא - אצוה להוציך להורג!

נענה האיש ואמר בחוסר אונים: האמת היא שאני המלך! אלא שחטאתי בעוון הגאווה והיוהרה ונענשתי קשות בהדחתי מכסא המלוכה. ועתה אמור נא לי: מי אתה שירשת את מקומי? אמר לו המלך: אין אני בן אנוש, כי אם מלאך ה' צבאות, ובזה באתי להודיעך כי נשמעו דבריך במרומים והתקבלה תשובתך לפני אדון הסליחות.

קם המלאך מכסא המלוכה ונכנס יחד עם האיש לחדר סמוך. המלאך נתן לו את בגדי המלכות והניח את הכתר בראשו, ועלה בסערה השמימה. המלך לבש את בגדי המלכות וחזר אל הטרקלין הגדול, ואיש לא ידע כי הם החליפו ביניהם.

עם סיום המאורע הגדול ישב המלך והעלה על הכתב ב'מגילת סתרים' מיוחדת את כל אשר עבר עליו, ויתן אותה בבית גזיו למשמרת עולם. לאחר שנים רבות בהם מלך על עמו, בענווה ובצניעות, קרא המלך לבנו יורש העצר, נתן בידו את מגילה זו, ויצוה אותו להיזהר ולהישמר לבל ירום לבו מאחיו, למען יאריך ימים על ממלכתו.

על הפסוק (דברים יז כ): **לְבַלְתִּי רוּם לָבְבוּ מֵאַחֲיוֹ וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יְמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יְמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל**, כותב הרה"ק השם משמואל זיע"א (שנת תרע"ה): מצות 'לבלתי רוּם לבבו מאחיו' היא מעיקר **תנאי המלוכה ובלעדה אי אפשר שתהיה בו תעודת המלך**, כי המתגאה אי אפשר לו להיות בטל בתכלית, ואם הוא בטל שוב אי אפשר לו להתגאות, ועל כן אמרו ז"ל (ברכות לד.) אלו הברכות שאדם שוחה בהן בתחילה ובסוף, ומלך כיון ששהה אינו נזקף עד אחר סיום התפלה, כי השחייה מורה על הכנעה וביטול, ומלך צריך שתהיה בו הכנעה יתירה, על כן אינו נזקף עד גמר התפילה, ועל ידי ביטול והכנעה הוא כולל כל המדות, ואז ביכלתו לאחד נפשות ישראל לבל יהיה פירוד לבבות ביניהם.